

Artikel 8: Litteratur om helsager

Af Lars Engelbrecht og Erik Hvidberg

De danske kataloger

Når man siger danske helsagskataloger siger man også: Magius, Østergaard, Ringström og Pedersen, for netop disse fire herrer har haft afgørende indflydelse på udarbejdelsen af helsagskataloger over danske helsager. Det første katalog blev udgivet i 1922 af Magius. Han var postmester og en ivrig helsagssamler. Hans arbejde med at katalogisere de første danske helsager var banebrydende, og alle de følgende kataloger bygger i stor udstrækning på hans arbejde. Østergaard var den næste, der i 1944 lavede et helsagskatalog, som i det store hele var en opdatering af Magius' katalog. Herefter skal vi frem til 1968, hvor Sigurd Ringström udgav et katalog som igen var en viderebygning på Østergaards katalog. Ringströms katalog udkom i en ny og opdateret udgave i 1985, lidt efter at Oluf Pedersen udgav sine to håndbøger om danske helsager. Oluf Pedersens katalog blev opdateret sammen med Jan Bendix i 1999, hvor det nyeste danske helsagskatalog udkom på Skillings forlag. I dag er dette katalog samt Ringströms katalog, som de fleste samlere af danske helsager bruger. Ringströms katalog er mere detaljeret med beskrivelse af mange varianter, men er til gengæld meget svært læselig på grund af opsætningen. Oluf Pedersens nye katalog indeholder kun meget få varianter, men er til gengæld godt illustreret og meget overskueligt, og det er absolut anbefalelsesværdigt for en "ny" samler af danske helsager.

Når vi taler de danske byposthelsager er der i DAKAs katalog fra 1996 en god beskrivelse. Dansk Vestindiske helsager er også beskrevet af Ringström, men her har Victor Engström i 1971 lavet et lille hæfte med beskrivelse af mange typer og varianter i de Dansk Vestindiske helsager. Også Facits Skandinavien specialkatalog har en katalogisering af Dansk Vestindien, men desværre finder vi ingen katalogisering af hverken Danmarks eller Dansk Vestindiens helsager i AFA. I 1983-84 forsøgte AFA med en katalogisering af de danske helsager, men desværre fortsatte det ikke. Måske opnår vi en dag, at vores store national-frimærkekatalog AFA igen medtager helsagerne – lad os håbe! Der er ingen tvivl om, at en katalogisering af helsager i AFA vil hjælpe meget på interessen for at samle helsager.

Verdenskataloger

Men de danske helsager blev beskrevet i kataloger lang tid før Magius udgav sit katalog. Fx blev der i 1891 i München udgivet et "Postkarten-Katalog" (som kan lånes på DFF biblioteket), hvor Larisch beskriver imponerende mange variationer i de brevkort, der var udkommet i de 16 år fra brevkortene blev introduceret i Danmark til Larisch' katalog udkom, og der er ingen tvivl om at Magius må have skelet til dette katalog, da han udgav sit første katalog.

Tidligere var det helt normalt at frimærkekataloger (ligesom fortryksalbum) havde helsager med på samme niveau som frimærker, men måske på grund af den store mængde udgivelser, valgte bl.a. Stanley Gibbons udelukkende at katalogisere frimærkerne.

Men store verdenskataloger – svarende til Stanley Gibbons - findes også indenfor helsagerne, og ikke mindst to kataloger bliver i dag til stadighed brugt. I 1925 udgav Dr.

Ascher Grosser Ganzsachen-Katalog, som i dag bliver solgt som genoptryk med revideret prisliste. Der er ikke tilføjet nye udgivelser, men er et udmærket katalog hvis man samler klassiske helsager. Det mest omfattende verdenskatalog er uden tvivl Higgins & Gage, som i 19 bind som udkom mellem 1966 og 1977 (med efterfølgende opdateringer af priser i perioden 1978-1990). Kataloget er helt uundværligt for en samler af helsager fra hele verden, men bindende kan også købes enkeltvis, hvis et enkelt land har interesse.

Fagblade og landekataloger

Hvis et specielt land har interesse, er der også masser af information at hente i specialklubbernes blade. Blandt andre udgiver både den amerikanske helsagssamlerforening "United Postal Stationery Society" (UPSS) og den engelske "The Postal Stationery Society" hver et udmærket blad, hvor der er masser af gode artikler.

Naturligvis eksisterer der også landekataloger over helsagerne i de fleste lande, svarende til Ringstöms og Oluf Pedersens danske kataloger, så hvis du samler et specielt lands helsager er der god sandsynlighed for at du kan finde et specialiseret helsagskatalog – se evt. litteraturlisten på FIP helsagskommissionens hjemmeside på internettet: www.postalstationery.org. Michel har ligeledes to kataloger over henholdsvis Øst- og Vesteuropæiske helsager – en katalogisering, der for de danske helsagers vedkommende er stærkt inspireret af Østergaards og Ringstrøms kataloger.

Det er også muligt at finde speciallitteratur om enkelte typer helsager, og her skal nævnes Kesslers Catalogue of Aerogrammes fra 1961-69.

Artikler

Ud over kataloger er der mange andre måder at få informationer om helsager. Der er skrevet en mængde gode artikler om emnet.

Når det gælder danske helsager vil vi fremhæve Palle Laursens artikel i Holstebro Filatelistklubs udstillingskatalog Philos '83, hvor han redegør for portosatser og anvendelse af de danske helsager. Også Henning Nielsens artikler i DFT 1985 om de tofarvede og våbentype korsbånd indeholder meget interessante resultater af hans forskning. Tilsvarende har Svend Seitzberg i Nordisk Filatelistisk Tidsskrift (NFT) 1995 om variationer i de Dansk Vestindiske helsager. Også i NFT har Lars Engelbrecht i 2000 og 2001 skrevet artikler om variationer i de smalle tofarvede brevkort, ligesom Lasse Nielsen i sit fantastiske værk om Danmarks tofarvede frimærker har et kapitel om de tofarvede helsager. Også nogle udenlandske samlere skriver artikler om danske helsager, fx har Jan Dekker (Holland) i NFT 1966 skrevet om hans forskning i sammenhæng mellem de tidlige danske helsager, og Andreas Kessler har i det tyske blad Philatelistische Nachrichten skrevet ikke mindre end 35 sider om våbentype helsager fordelt over 8 artikler.

Men ud over artikler, der handler direkte om de danske helsager og deres udførelse, er der naturligvis en mængde litteratur, som er nyttig for helsagssamleren. Hvis vi fx. tager en samler af klassiske danske helsager, så vil artikler som Tholls artikel i NFT 1969 om brevkortenes anvendelse i de første år, Karsten Jensens artikel i NFT 1991 om sjældenhedsgraden af danske forsendelser til udlandet (senest opdateret og gengivet i Dansk Posthistorisk Selskabs CD-ROM med Dansk Posthistorisk Leksikon) eller Niels Klotttrup's artikel om skillingsværdier i øretiden være yderst relevante. Der findes mange flere gode artikler (og dermed undskyld til alle dem, vi ikke fik nævnt), som alle kan findes i Pierre Terrisse's bog over filatelistisk litteratur – og bedst af alt: På DFF's bibliotek kan du låne alt, hvad vi har nævnt. God læselyst!

Fremtidens katalog

Når vi skal prøve at se ind i fremtiden, er vi sikre på, at bøger og papir vil eksistere som medie for helsagslitteratur i mange år endnu, men det er tydeligt, at endnu et medie trænger sig på: Internettet, der giver bla. avancerede søgemuligheder, som bøger ikke har. I vores næste artikel ser vi netop på internettet, og de muligheder der er i dag er for at finde informationer om helsager her.

Litteraturliste:

Kataloger:

AFA Danmark 1983-84, Århus

Ascher, Dr.: Grosser Ganzsachen-Katalog. Berlin-Wilmersdorf 1925

DAKA 1996 bypost, Brussel, Belgien

Dansk Posthistorisk Selskab: CD-ROM med Dansk Posthistorisk Leksikon

Engström, Victor E.: Danish West Indies Postal Stationery. Scandinavian Scribe 1971

Higgins & Gage: World Postal Stationery Catalog, Huntington Beach, California, USA

Kessler: Catalogue of Aerogrammes, 1969

Larisch, A.: Postkarten-Katalog. München 1891

Magius, A. : Danmarks, Islands og Dansk Vestindiens helsager. København 1922

Pedersen, Oluf : Danske helsager, Håndbog I og II. Brønshøj 1984 og 1985

Pedersen, Oluf & Bendix, Jan: Danmarks Helsager. Forlaget Skilling. Skibby 1999

The Postal Stationery Society: PS

Ringström, S.: Danmarks, Dansk Vestindiens, Slesvigs, Islands helsager. Århus 1968 og Trelleborg Sverige 1985

Terrisse, Pierre: Filatelistisk bibliografi. Aarhus 1986

United Postal Stationery Society: Postal Stationery

Østergaard, C.: Danmarks helsager. København 1944

Artikler:

Dekker, Jan: New lines in the Stationery Research. NFT 1966, 1

Engelbrecht, Lars: Danmarks helsagsbrevkort med de tofarvedes tegning 1871-1879. NFT marts 2000 m.fl.

Jensen, Karsten: Sjældenhedsgraden af danske forsendelser til udlandet 1854-ca. 1905. NFT marts 1991

Kessler, Andreas: Philatelistische Nachrichten 95-97

Klottrup, Niels: Om skillingsværdier i øretiden m.m. DFT 1987

Laursen, Palle: Danmarks helsager, Kronologisk udgivelse med portosatser, Helsagernes anvendelse. Holstebro Filatelistklub: Philos '83, side 31-66

Nielsen, Henning: Danske korsbånd 2 sk fra 010672-010175. DFT 1985, 4 mfl.

Nielsen, Lasse: Danmarks Tofarvede Frimærker , KPK 2001

Seitzberg, Svend: Dansk Vestindiens helsager. NFT dec. 1995 m.fl.

Tholl: Brevkortenes anvendelse i de første år. NFT 1969, 4

Illustrationer:

"Danmarks Helsager" udgivet af Skilling i 1999. Kataloget er efterfølgeren til Oluf Pedersens to håndbøger fra 1984. (artikel8a.jpg).

"Danmarks, Slesvigs, Dansk Vestindiens og Islands helsager" af Sigurd Ringström. Udkommet i flere udgaver – senest i 1985. (artikel8b.jpg)

Side fra "Danske helsager" fra 1984 af Oluf Pedersen. Som det tydeligt ses, giver kataloget giver et godt overblik (som også findes i 1999 udgaven) med løbende takstangivelser og illustrationer af alle typerne. (artikel8c.bmp)